

МЕХАНИКА 2 - ДИНАМИКА

Studijski programi:

DRUMSKI SAOBRAĆAJ
INDUSTRIJSKO INŽENJERSTVO

Nastavnik:

dr Boban Cvetanović

školska 2019-20

Šta je dinamika i koje veličine izučava?

Dinamika (grč. dynamis = sila)

*deo mehanike u kome se proučavaju **zakoni kretanja** materijalnih tela pod dejstvom sila koje su uzroci kretanja ili mirovanja.*

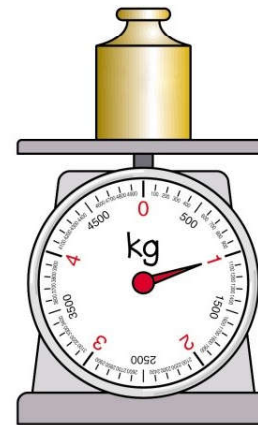
Za razliku od kinematike, ovde se pri proučavanju kretanja tela **uzimaju u obzir i sile koje deluju na telo kao i masa samog tela!!!**

POJAM MASE

Masa je jedna od osnovnih
veličina u dinamici.

To je skalarna veličina čija
je jedinica kilogram (kg).

mass → **kg**

Masa tela je mera inernosti tela!!!

INERTNOST

je svojstvo tela da brže ili sporije menjaju brzinu svog kretanja pod dejstvom istih sila.

U istom vremenskom periodu različita materijalna tela, pod dejstvom istih sila, imaju različite brzine i pomeraju se za različita rastojanja pri čemu se kaže da imaju različitu inertnost.

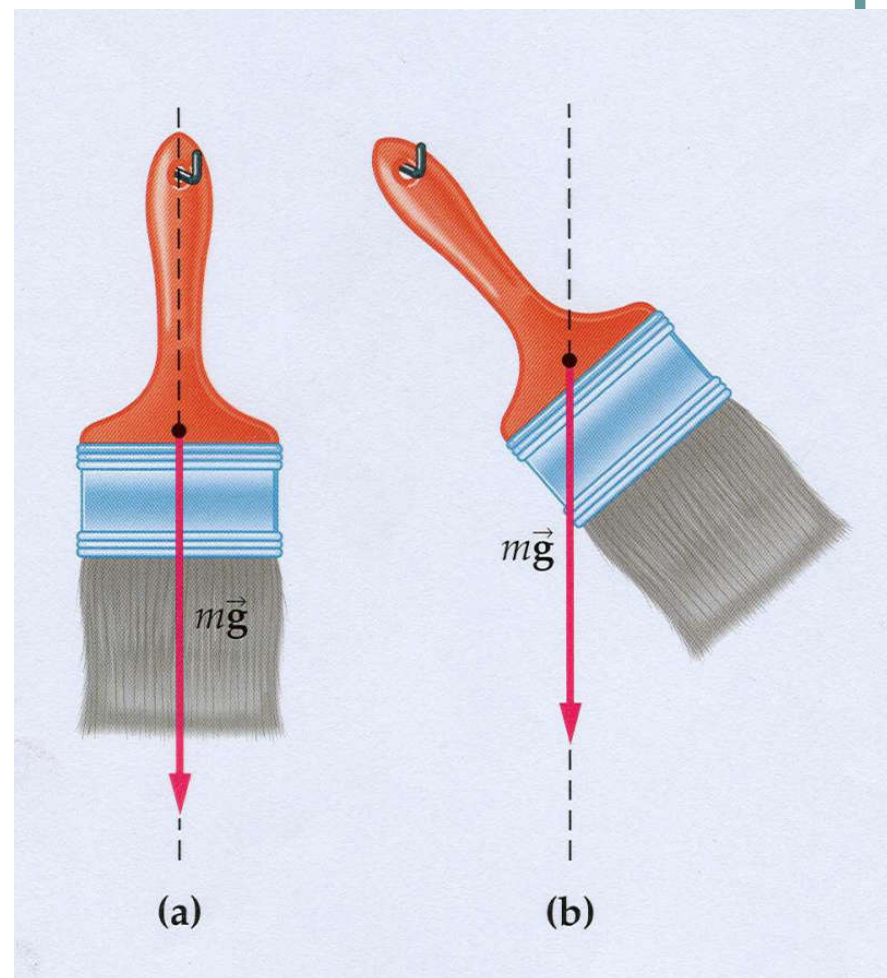
TELA VEĆE MASE JAČE SE OPIRU PROMENI STANJA KRETANJA I ZA NJIH SE KAŽE DA SU INERTNIJA.

POJAM TEŽINE

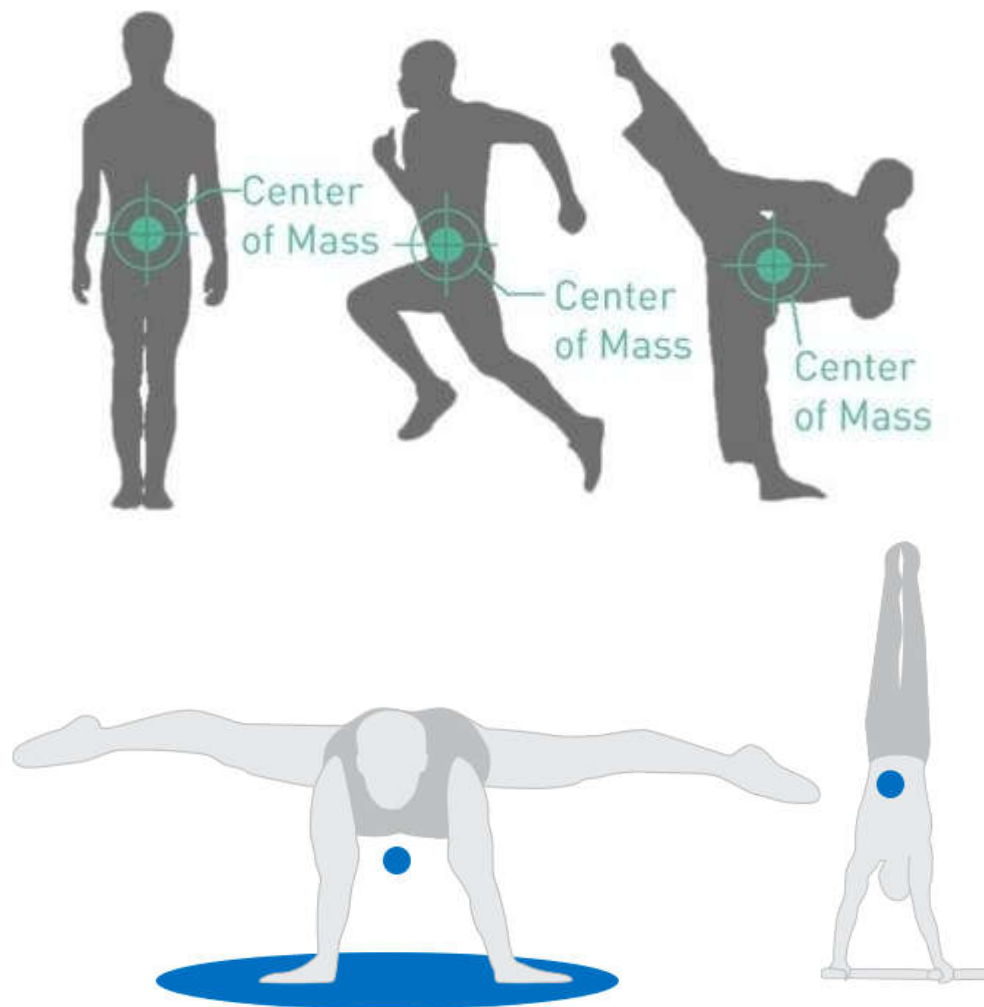
Težina tela je sila kojom (zemljina) teža privlači tela.

Ima vertikalni pravac, a smer ima naniže ka centru Zemlje, bez obzira na položaj tela. Koncentrisana je u težištu (centru mase) i ima intenzitet

$$G = m \cdot g$$

Centar mase

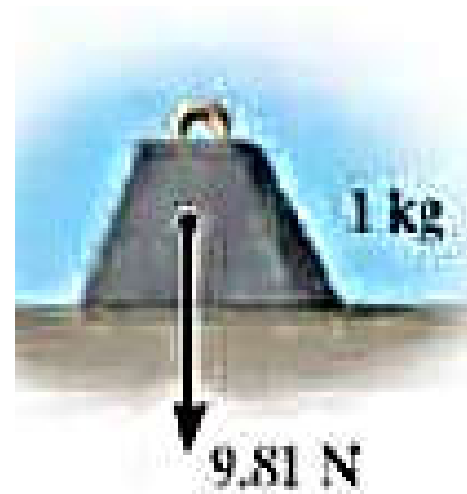
Odnos mase i težine

Težina tela: **$G=mg$** ,

g-ubrzanje teže i na za Zemlju iznosi $g=9,81\text{m/s}^2$

$$1\text{kg} \cdot 9,81\text{m/s}^2 = 9,81\text{N}$$

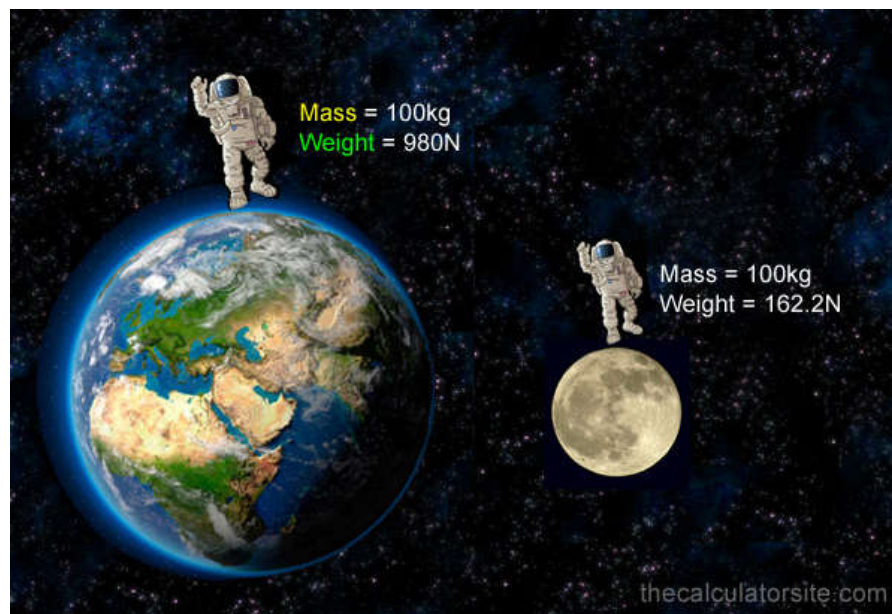
$$\mathbf{1\text{kg} = 9,81\text{N}}$$

Pojam težine

S obzirom da čak i ubrzanje zemljine teže nije svuda isto (na polovima je 9,83, a na ekvatoru 9,78), a na drugim planetama su vrednosti ubrzanja teža tih planeta potpuno različita u odnosu na zemljino (npr. Sunce 274.13, Merkur 3.59, Venera 8.87, Mars 3.77, Jupiter 25.95, Saturn 11.08, Uran 10.67, Neptun 14.07), može se zaključiti da se

**TEŽINA TELA
MENJA,
ALI MASA OSTAJE
NEPROMENJENA!**

Bestežinsko stanje-nulta gravitacija (eng. *zero gravity, weightlessness*)

Stanje u kome **gravitacija ili sila zemljine teže, nema nikakvih uticaja**, ili čije se dejstvo ne oseća u organizmu živih bića ili na predmetima.

Ovo stanje je najizraženije **iza Karmanove linije u svemiru**. To je zamišljena visina koja se obično koristi za definisanje razgraničenja između Zemljine atmosfere i svemira.

Zbog veoma razređenog vazduha tj. zbog gubitka aerodinamičke potpore avionom se ne može leteti iznad ove visine.

Iznad ove linije (granice) vladaju zakoni balistike, i kroz nju se kreću isključivo letilice na raketni pogon.

Danas je zvanično usvojeno da se Karmanova linija nalazi na visini 100 kilometara od površine mora.

Postoje prostori na Zemlji ili u njenoj atmosferi u kojima dejstvo gravitacije nije primetno (ili je jedva primetno), kao što je to u toku slobodnog pada u vakuumu ili u satelitskim sistemima i specijalnim trenažnim avionima

Osnovni zakoni dinamike- Njutnovi zakoni

Zakon inercije (I Njutnov zakon)

Svako telo ostaje u stanju mirovanja ili jednolikog pravolinijskog kretanja dok pod dejstvom sile ne bude prinuđeno da to svoje stanje promeni.

Ovaj princip ukazuje na mogućnost postojanja sile. Kretanje bez sile naziva se kretanje po inerciji.

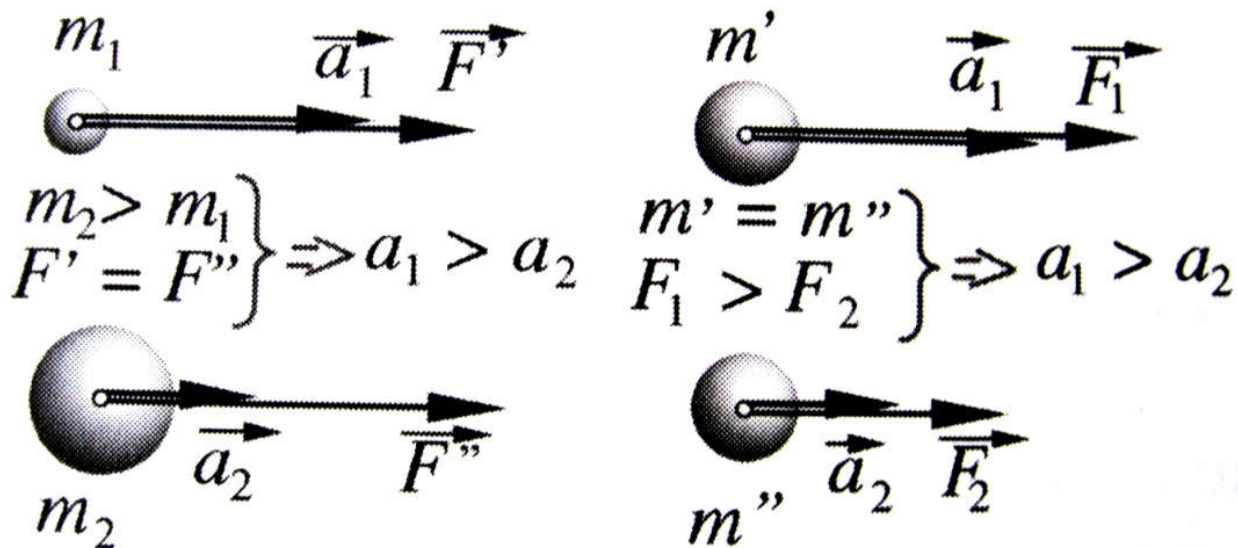
Zakon sile i ubrzanja (II Njutnov zakon)

Proizvod mase i ubrzanja jedne tačke, koje ona dobija kada na nju deluje data sila, jednak je po intenzitetu toj sili, a pravac i smer ubrzanja poklapaju se sa pravcem i smerom te sile.

$$F = m \cdot a$$

Ovo je osnovna jednačina dinamike

Dve različite tačke pod dejstvom jednakih sila dobijaju ista ubrzanja samo ako su mase tačaka jednake. U suprotnom će tačka čija je masa veća dobiti manje ubrzanje i obrnuto.

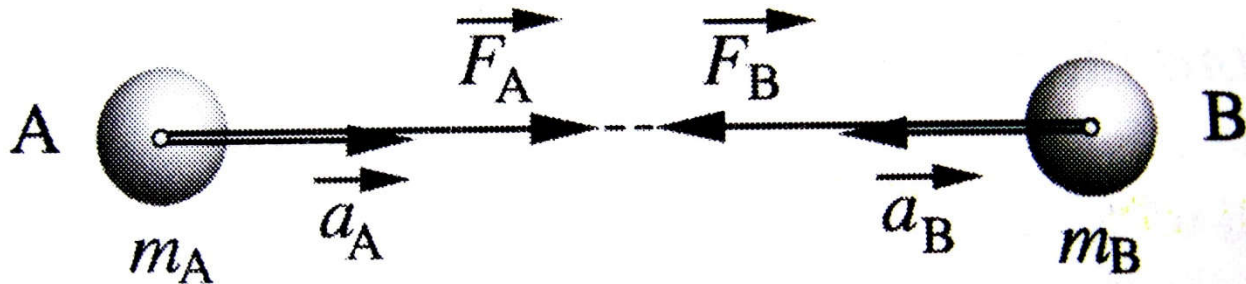

Osnovni zakoni dinamike- Njutnovi zakoni

Zakon akcije i reakcije (III Njutnov zakon)

Sile kojima dejstvuju materijalne tačke jedna na drugu međusobno su jednake, imaju iste pravce, a suprotne smerove.

$$\vec{F}_A = -\vec{F}_B \rightarrow m_A \vec{a}_A = -m_B \vec{a}_B$$

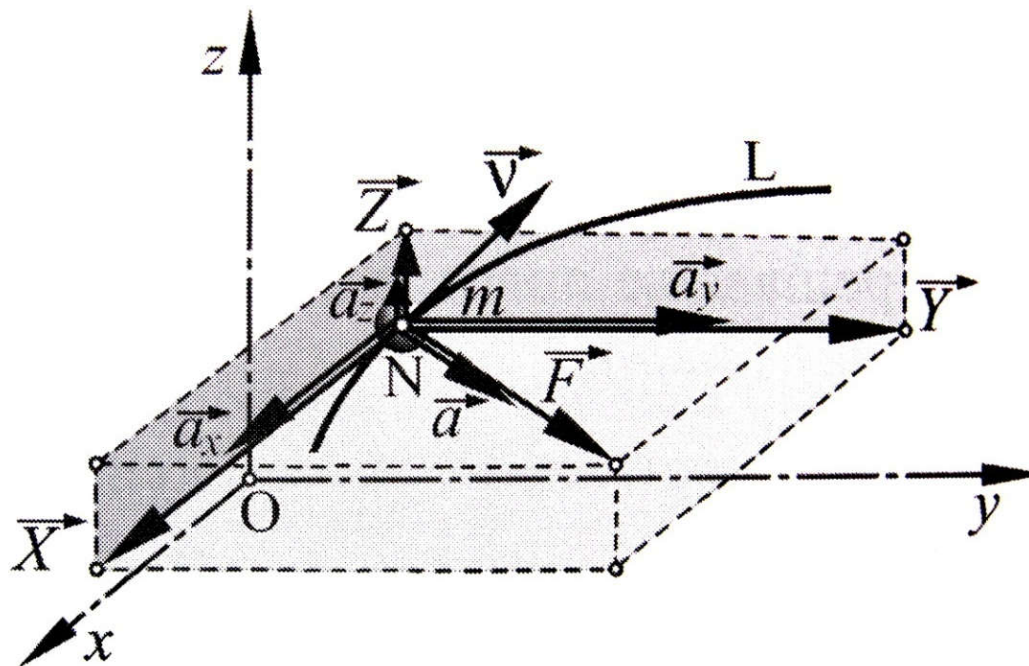
$$a_A / a_B = m_B / m_A$$

Veličine ubrzanja koje saopštavaju materijalne tačke jedna drugoj obrnuto su proporcionalne masama tih tačaka

DINAMIKA MATERIJALNE TAČKE

Jednačina kretanja materijalne tačke

Materijalna tačka $N(x,y,z)$ mase m kreće se pod dejstvom sile F po krivolinijskoj putanji L

)

Jednačine kretanja materijalne tačke u prostoru

Da bi se izračunale komponente sile F u pravcu koordinatnih osa moraju se znati komponente ubrzanja u pravcu osa (a_x, a_y, a_z)

$$X = m \cdot a_x \quad Y = m \cdot a_y \quad Z = m \cdot a_z$$

Ovo su *j-ne kretanja materijalne tačke u prostoru.*

Ako se materijalna tačka kreće u ravni, j-ne kretanja su

$$X = m \cdot a_x \quad Y = m \cdot a_y \quad Z = 0$$

U slučaju pravolinijskog kretanja materijalne tačke, j-ne kretanja su

$$X = m \cdot a_x \quad Y = 0 \quad Z = 0$$

Kretanje materijalne tačke po pravolinijskoj putanji

Pri ovom kretanju pravac putanje, pravac vektora brzine, pravac ubrzanja materijalne tačke i pravac sile **su kolinearni**.

Proučavaju se:

- 1. Opšti slučaj pravolinijskog kretanja** (određuje se sila koja uzrokuje: jednoliko, jednakopromenljivo i nejednakopromenljivo pravolinijsko kretanje tačke)
- 2. Specijalni slučajevi pravolinijskog kretanja usled dejstva sile Zemljine teže**

Opšti slučajevi kretanja materijalne tačke po pravolinijskoj putanji

Jednoliko pravolinijsko kretanje

$$v = \text{const.}, \quad a = 0$$

SLUČAJ I: Kretanje **bez otpornih sila** F_w

$$\rightarrow F = m \cdot a = m \cdot 0 = 0 \rightarrow \underline{\mathbf{F=0}}$$

SLUČAJ II: Kretanje **sa otpornim silama** F_w (npr. sila trenja)

Neka tačka pri kretanju nailazi na izvestan otpor F_w koji ima pravac kretanja, ali suprotan smer

$$\mathbf{F} - \mathbf{F}_w = m \cdot \mathbf{a} = m \cdot 0 = 0 \rightarrow \underline{\mathbf{F = F_w}}$$

ZAKLJUČAK:

Pri jednolikom pravolinijskom kretanju materijalne tačke *ne deluju*
nikakve sile, a ako deluju one se uravnotežavaju

Jednakoubrzano pravolinijsko kretanje

$$v \neq \text{const.}, \quad a = \text{const.}$$

SLUČAJ I: Kretanje **bez otpornih sila** F_w

$$a = \text{const.} \rightarrow F = m \cdot a = \text{const.}$$

ZAKLJUČAK: Ovo kretanje izaziva sila stalne veličine, pravca i smeru jednakog pravcu i smeru ubrzanja

SLUČAJ II: Kretanje **sa otpornim silama** F_w

$$F - F_w = m \cdot a \rightarrow F = F_w + m \cdot a = \text{const.}$$

ZAKLJUČAK: Aktivna sila F ima stalnu vrednost i služi za savlađivanje otpora F_w i saopštavanje ubrzanja a

Jednakosporeno pravolinijsko kretanje

$$v \neq \text{const.}, \quad a = \text{const.}$$

SLUČAJ I: Kretanje **bez otpornih sila** F_w

$$a = \text{const.} \rightarrow F = m \cdot a = \text{const.}$$

ZAKLJUČAK: Ovo kretanje izaziva sila stalne veličine, pravca i smera usporenja tj. smer suprotan smeru kretanja

SLUČAJ II: Kretanje **sa otpornim silama** F_w

$$F + F_w = m \cdot a \rightarrow F = m \cdot a - F_w = \text{const.}$$

ZAKLJUČAK: Aktivna sila F ima stalnu vrednost i ima isti pravac i smer kao sila otpora F_w tj. obe sile su suprotno usmerene u odnosu na smer kretanja

Nejednako promenljivo pravolinijsko kretanje

$$F = m \cdot a \neq \text{const.}$$

ZAKLJUČAK:

Sila F ima stalan pravac putanje, ali intenzitet i smer se menjaju u zavisnosti od promene ubrzanja tj.usporenja.

Zadatak

Pod dejstvom konstantne sile, telu mase 85 kg, menja se brzina sa 3,0 m/s na 4,0 m/s u toku intervala vremena od 0,50 s. Izračunati ubrzanje tela i silu koja na njega deluje.

Specijalni slučajevi pravolinijskog kretanja usled dejstva sile Zemljine teže

- **Slobodan pad u bezvazdušnom prostoru**
- **Vertikalan hitac naniže u bezvazdušnom prostoru**
- **Vertikalan hitac naviše u bezvazdušnom prostoru**
- **Pad u vazdušnom prostoru**

Hvala na pažnji

